

Γύρω-γύρω μενεξέδες και 'ς τή μέση μι' 'ασιμιὰ
Λεξ. Δημητρ.

γιασεμόβεργα ἡ, ἑνιαχ. γιασιμόβεργα Λέρ. 'γιασιμό-
βιργα Θράκ. (Αἴν.)

Ἐκ τῶν οὐσ. *γιασεμί* καὶ *βέργα*.

Λεπτὸς κλάδος ἰάσμου, *γιασεμιᾶς*: Ἰασμ.

Γιὰ σείσου γιὰ λυγίσου σὰ 'γιασιμόβιργα,
ἔσκισα τὴν καρδιά μου κὶ μέσα σ' ἔβανα

Αἴν.

γιασεμόλαδο τό, Χίος—Λεξ. Πόππλετ. Περίδ. Μπριγκ.
Βλαστ. 281 Πρω. Δημητρ. γιασιμόλαδο Λέρ. γιασουμόλα-
δο Χ. Χαριτωνίδ., εἰς Ἀθηναίαν 25 (1914), 165 — Λεξ.
Περίδ. Βυζ. γιασιμόλαδον Λυκ. (Λιβύσσ.)

Ἐκ τῶν οὐσ. *γιασεμί*, παρὰ τὸ ὅπ. καὶ τύπ. *για-
σιμί*, *γιασουμί*, καὶ *λάδι*. Ἡ λ. καὶ εἰς Κ. Δα-
πόντ., 108. Πβ. Κορ. Ἀτ. 4, 181.

Τὸ ἐκ τῶν ἀνθέων τοῦ ἰάσμου ἐξαχόμενον μυρεψικὸν
ἔλκιο ἐνθ' ἄν.: Ἰασμ.

Τὸν γιασιμὴν ἠκλάδιφα κὶ θὰ τοῦ λαμπικάρου,
νὰ βγάλου γιασιμόλαδον, τὴν νύχτα νὰ σὶ ράνου
Λιβύσσ.

γιασεμόλευκος ἐπίθ. ἀμάρτ. γιασιμόλευκος Φ. Πανᾶ,
Λυρικ. 111.

Ἐκ τοῦ οὐσ. *γιασεμί*, εἰς τὸ ὅπ. καὶ τύπ. *γιασι-
μί*, καὶ τοῦ ἐπίθ. *λευκός*.

Ὁ λευκὸς ὡς τὸ ἄνθος τοῦ ἰάσμου: Ποίημ.

Ὡσὰν λύκοι πεινασμένοι, ποῦ ἀπ' τῶν βράχων τὴν κορφή
βλέπουν κάτω νὰ διαβαίνει γιασιμόλευκον ἀρνί.

γιασεμόνερο τό, ἑνιαχ. γιασουμόνερο Λεξ. Περίδ.
Μπριγκ.

Ἐκ τῶν οὐσ. *γιασεμί*, εἰς τὸ ὅπ. καὶ τύπ. *για-
σουμί*, καὶ *νερό*.

Ἰδωρ μυρωμένον δι' ἀρώματος ἐξ ἰάσμου.

γιασεμοπομάδα ἡ, ἑνιαχ. γιασιμοπομάδα Ἀθῆν.

Ἐκ τῶν οὐσ. *γιασεμί*, εἰς τὸ ὅπ. καὶ τύπ. *γιασιμί*,
καὶ *πομάδα*.

Γιασεμαλοιφή, τὸ ὅπ. βλ.

γιαση ἡ, Κύπρ.

Ἐκ τοῦ ἀρχ. *ἱασίς*.

Ἰασίς, θεραπεία: Ἄν ἦταν νὰ γράφω τὲς γιάσεις του,
ὡς του νὰ 'ζουν, δὲν ἔφτανα (τὲς γιάσεις του = τὰς θεραπείας
του, ἐνν. τοῦ ἁγίου Μάμαντος, ὡς του νὰ 'ζουν = μέχρις
οὔτου ζοῦσα). Συνών. *γιατρεία*, *θεραπεία*.

γιασι τό, Καππ. (Φάρασ.)

Ἐκ τοῦ Τουρκ. *yas* = πένθος.

Λύπη, πένθος.

γιασλαμάδι τό, Μακεδ. (Μεσολακκ.)

Ἐκ τοῦ Τουρκ. *yaslanma* = ἐνηλικίωσις.

Αἰγες ἄνω τῶν δύο ἐτῶν: Αὐτὰ εἶναι γιασλαμάδια.

γιασλανεύω Πόντ. (Οἶν.) Παθ. γιασλανεύκομαι Με-
τοχ. γιασλανεμένος.

Ἐκ τοῦ Τουρκ. *yaslanmak* = στηρίζομαι.

Ἀναπαύομαι, ξεπλώνω.

γιασμάκι τό, Ἀθῆν. (παλαιότ.) Καππ. (Μαλακ. κ.ά.)
Κρήτ. (Νεάπ.) Μεγίστ. Νάξ. (Ἀπύρανθ.) — Α. Παπαδιαμ.,
Νοσταλγ., 41 Γ. Βλαχογιάνν., Μεγάλ. χρόν., 116 Χ. Χρη-
στοβασ., Χρόν. σκλαβ., 3 Δ. Καμπούρογλ. Νεράιδ. κάστρ.,
100 Ν. Ἐστ. 17 (1935), 140 — Λεξ. Μπριγκ. Βλαστ. 329
γιασμάξ Ἡπ. (Ζαγόρ.) Θράκ. (Ἀδριανούπ. Μάδυτ. κ.ά.)
Λυκ. (Λιβύσσ.) Στερελλ. (Αἰτωλ. Ἀκαρναν.).

Ἐκ τοῦ Τουρκ. *yasmak* = πέπλος.

Εἶδος καλύπτρας τοῦ προσώπου τὴν ὁποίαν ἔφερον αἱ
Ὀθωμανίδες ὑπὸ τὸν φερετζὲν ἐνθ' ἄν.: Οἱ Φράγκοι ἀναγ-
καστήκανε νὰ βάλουνε γυναῖκες χριστιανὲς νὰ φάχουν τὶς
χανούμισσες κάτω ἀπὸ τὰ μαῦρα τοὺς γιασμάκια Γ. Βλα-
χογιάνν. ἐνθ' ἄν. Φοροῦσε τὸν τότε καταραμένο φύλακα τῆς
γυναίκειας Τούρκικης ὁμορφιάς, τὸ ζηλιάρικο γιασμάκι
Χ. Χρηστοβασ. ἐνθ' ἄν. Εἰς τοῦ Γιάννη τῆς Παντελοῦς
τὸ στενὸ ἔβγαινε μία καντίνα μὲ τὸν λευκὸν φερετζὲν καὶ
τὸ γιασμάκι τῆς (καντίνα = γυνή) Α. Παπαδιαμ. ἐνθ' ἄν.

γιασμάς ὁ, Θράκ. (Ἀμόρ.) Καππ. (Μισθ. Φλογ.) Κρήτ.
(Μαλάκ. κ.ά.) Πόντ. (Χαλδ.) ἀγιασμάς Κρήτ.

Ἐκ τοῦ Τουρκ. *yasma* = πέπλος.

Γυναικεῖον κάλυμμα τῆς κεφαλῆς ποικίλου καὶ ζωηροῦ
χρωματισμοῦ ἐνθ' ἄν.: Βάλε τὸ γιασμά 'ς τὴν γεφαλὴ σου,
νὰ μὴ σοῦ τὴ βορέση ὁ ἥλιος Μαλάκ. || Ἰασμ.

Δὲ θέλω τὴν ἀγάπη σου, δὲ θέλω τὴ φιλιὰ σου,
δῶσε μου τὸ μαδήλι μου καὶ πᾶρε τὸ γιασμά σου

(φιλιὰ = φιλία) Κρήτ.

Μενεξελήδικο γιασμά φορεῖς 'ς τὴν γεφαλὴ σου

κὶ ἀνάθεμα τὴ Βενεθιά κ' ἔχει καλύτερή σου
αὐτόθ.

γιαστίκι τό, Δαρδαν. (Λάμψακ.) Κρήτ. Χίος γιαστίξ'
Α. Ρουμελ. (Σιναπλ.) Βιθυν. (Κουβούκλ.) Θράκ. (Ἡρακλίτσ.
Καλλιπ. Μάδυτ. Μέτρ. Σουφλ.) Μακεδ. (Βέρ. Κοζ.) Προπ.
(Ἀρτάκ. Πέραμ.) ἀγιαστίκι Πελοπν. (Ἀχαΐα) Μακεδ.
(Ἀσσηρ.).

Ἐκ τοῦ Τουρκ. *yastik* = προσκεφάλαιον.

1) Προσκεφάλαιον Θράκ. (Μάδυτ. κ.ά.) Κρήτ.: Παίρνει
τέσσερα κεδητὰ γιαστίκια γιὰ προίκα Κρήτ. 2) Ἐπικάλυμ-
μα προσκεφαλαίου, μαξιλαροθήκη Πελοπν. (Ἀχαΐα). 3) Τε-
μάχιον ξύλου τιθέμενον ἐπὶ τοῦ σιδηροῦ ἄξονος τῶν δύο πα-
ραλλήλων τροχῶν τῆς ἀμάξης καὶ χρησιμεῖον εἰς τὴν στή-
ριξιν τοῦ κύτους αὐτῆς Α. Ρουμελ. (Σιναπλ.) Δαρδαν. (Λάμ-
ψακ.) Θράκ. (Σουφλ.) Προπ. (Πέραμ.): Τὰ γιαστίκια τοῦ
ἀραμπᾶ Λάμψακ. 3) Φυτῶριον, πρασιὰ Θράκ. (Ἡρακλίτσ.
Μέτρ.) Μακεδ. (Ἀσσηρ.) Προπ. (Ἀρτάκ.): Ἄμα πάη καλὸς
ὁ καιρὸς, ἀρκεῖ ν' ἐκάν' ν' ἐκάν' ν' ἐκάν' γιαστίκια τ'ς καπνοὶ Μέτρ.
β) Θερμοκήπιον Βιθυν. (Κουβούκλ.) Μακεδ. (Βέρ.) Χίος:
Σήμωρα τὰ γιαστίκια τὰ 'χουμι σκιπασμένα μὲ πλαστικό.
Παλιότιρα τὰ 'χαμι μὲ τζάμια Βέρ.

γιαταγάνα ἡ, πολλαχ. γιατ-τάγάνα Μεγίστ.

Μεγεθ. τοῦ οὐσ. *γιαταγάνα*.

Μεγάλον *γιαταγάνα*, τὸ ὅπ. βλ., πολλαχ.: Ἐνας ἀράτης
τοῦ Μπραήμη βρῆκε τὸ μπάριμα τοῦ Μαθιοῦ 'ς τὸ ταμπούρι
του λαβωμένον καὶ τὸν ἔκοψε μὲ τὸ γιαταγάνα του Πελοπν.
(Παιδεμέν.) || Παροιμ. φρ. Μάδαιρα δώτσης, γιατ-τάγάνα

λάβης (Πβ. Κ.Δ., Ματθ. 25,53: «οἱ λαβόντες μάχαιραν ἐν μαχαίρᾳ ἀπολοῦνται») Μεγίστ.

Ἡ λ. ὑπὸ τὸν τύπ. *Γιαταγάνας* καὶ ὡς ἐπών. Ἀθῆν. Ἡπ. (Ἀρτ.) Θεσσ. (Βόλ. Καρδίτσ. Λάρ. Φάρσαλ.) Λέσβ. (Μυτιλήν.) Μακεδ. (Θεσσαλον. Κασσάνδρ.) Πελοπν. (Κυνουρ. Περιθώρ.) Στερελλ. (Ἀγρίν. Κερπεν. Λαμ. Λεβάδ. Φθιώτ.) καὶ ὡς παρωνύμ. Ἀνδρ. (Κόρθ.) Πελοπν. (Κυνουρ. Χατζ.)

γιαταγανάκι τό, πολλαχ.

Ἵποκορ. τοῦ οὐσ. *γιαταγάρι* διὰ τῆς παραγωγ. καταλ. -άκι.

Τὸ μικρὸν *γιαταγάρι*, τὸ ὅπ. βλ., πολλαχ.: Πετύχανε τὸ γέρο προεστό, μὲ τὸ γιαταγανάκι του περασμένο 'ς τὸ ζωνάρι, τὴ στιγμή πού 'βγαίνει ἀπὸ τὴν αὐλόπορτα Γ. Βλαχογιάνν., *Τὰ παλληκάρ.*, 70.

γιαταγάνι τό, σύνθηθ. καὶ Τσακων. (Χαβουτσ.) *γιαταγάν'* βόρ. ιδιόμ. *γιουταγάν'* Στερελλ. (Ἀχρυ.)

Ἐκ τοῦ Τουρκ. *y a t a g a n* = ξίφος, μεγάλη μάχαιρα.

Εἶδος πλατείας καὶ καμπύλης κατὰ τὸ μέσον σπάθης, τουρκικῆς προελεύσεως σύνθηθ.: Ντύθηκε ὁ Γιώργης φουστανελάς τοῦ Βαγγελισμοῦ καὶ ζώστηκε καὶ τὸ γιαταγάνι του παπούλη του Πελοπν. (Γαργαλ.) Βγάλ-λει τὸ γιαταγάνι σου τσαὶ σκοτών-νει τσαὶ τίς ἐξι (ἐκ παρχμυθ.) Κάλυμν. Τί τοῦ θελ'ς κι τοῦ κρέμασις αὐτὸ τοῦ γιαταγάν' Ἡπ. (Κουκούλ.) Εἶνι τοῦ *γιουταγάν'* τ' παπούλ' μ' Στερελλ. (Ἀχρυ.) || Φρ. "Εἴχ' καλὸ *γιουταγάν'* ἡ δεῖνα (ἐπὶ φλυαρίου καὶ κακογλώσσου γυναικὸς) αὐτόθ. "Εβγαλε τοῦ *γιαταγάν'* (ἀπεφάσισεν ὀριστικῶς νὰ ἐνεργήσῃ) Στερελλ. (Ἵπάτ.) || Ἄσμ.

Βγάζει τὸ γιαταγάνι του, τὸν κάψ' ἑπτὰ κομμάτια Ἡπ.

Σὰν μ' ἀγαπᾷς, βρε Ρωμιέ, σπάσε τὸ γιαταγάνι, κ' ἐγὼ ἀσημένιο σου βαστοῦ, τὸ ξαναβάξεις πάλι Εὔβ. (Κύμ.)

Τὰ γιαταγάνια τῶν κλεφτῶν κλαῖνε κι ἀναστενάζουν, ἐκλαίγαν γιὰ τὸν Κωσταντῆ, τὸν ἀρχικαπετάνιο Πελοπν. (Ξηροκ.)

Ποῦ εἶναι τοῦ Μάρκου τὸ σπαθί, ποῦ εἶναι τὸ γιαταγάνι; Μ. Λελέκ., *Ἐπιδόρπ.*, 42.

γιατακάκι, τό, Κρήτ. (Ἡράκλ.)

Ἵποκορ. τοῦ οὐσ. *γιατάκι* διὰ τῆς παραγωγ. καταλ. -άκι.

Μικρὸν *γιατάκι* 1, τὸ ὅπ. βλ.: Ἄσμ.

Εἶδα μὲ θές Χερὶφ πασᾶ κ' ἔπεφες κ' ἔπηρές με κι ἀπὸ τὸ γιατακάκι μου ἦρθες κ' ἐξύπνησές με;

γιατάκης ὁ, Πελοπν. (Ἀρκαδ. κ.ά.) — Γ. Βλαχογιάνν., Κλέφτ. Μορ., 164 *γιατάξ* Θεσσ. Θράκ. (Μάδυτ. Τσακίλ. κ.ά.) Μακεδ. (Βλάστ. κ.ά.) Στερελλ. (Περίστ.) Πληθ. *γιατάγ'δης* Θεσσ.

Ἐκ τοῦ οὐσ. *γιατάκι*.

Ὁ ὑποθάλπων καὶ τροφοδοτῶν τοὺς «κλέφτες» ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἐνθ' ἀν.: Ὁ καπετάν Ἀναστάσης τὸν εἶχε *γιατάξ* Θράκ. (Τσακίλ.) β) Ὁ ὑποθάλπων τοὺς ληστὰς καὶ χρησιμεύων ὡς κλεπταποδόχος Θεσσ. Θράκ. (Μάδυτ. Τσακίλ. κ.ά.) Μακεδ. (Βλάστ. κ.ά.) Πελοπν. Στερελλ. (Περίστ.): Νὰ πᾶτι στοῦ δεῖνα, αὐτὸς εἶναι *γιατάξ* Περίστ. Συνών. *γιατάκι* 1γ.

Ἡ λ. καὶ ὡς ἐπών. ὑπὸ τύπ. *Γιατάκης* Ἀθῆν. Κρήτ. (Ρέθυμν. Χαν.)

γιατάκι τό, κοιν. *γιατάξ* βόρ. ιδιόμ. *γιατ-τάκι* Κάρπ. (Ἑλυμπ.) Κάσ. Μεγίστ. Ρόδ. Σύμ. *γιατ-τάκιν* Κύπρ. Λυκ. (Λιβύσσ.) Μεγίστ. Σύμ. *γιατ-τάκι* Κῶς Ρόδ. *γιατθάκι* Κῶς Νίσυρ. Σύμ. *γιατάτσι* Ἀνδρ. Εὔβ. (Κονίστρ. Κουρ. κ.ά.) Μέγαρ. Μύκ. Πελοπν. (Ξεχώρ.) Σίκιν. *ιατάκι* Νάξ. (Ἀπύρανθ.) *ιατάξ* Μακεδ. (Κοζ.) *γιαδάκι* Κύθηρ.

Ἐκ τοῦ Τουρκ. *y a t a k* = κλίνη, κοίτη.

1) Κλίνη, στρωμένη, γενικῶς κατάλυμα κοιν.: Πάω 'ς τὸ γιατάκι μου, νὰ τυλιχτῶ 'ς τὰ ροῦχα μου νὰ ζεσταθῶ Α. Κρήτ. Μόλις σκοταδιάσει, θὰ φάμε καὶ θὰ πᾶμε 'ς τὸ γιατάκι μας γιὰ ὕπνο Πελοπν. (Γαργαλ.) "Εἶχω στρωμένο μὲ λατσούνια τὸ γιατάκι μου (λατσούνια = κλαδιὰ ἐλάτου) Πελοπν. (Μαζαίικ.) Τὸν ἡδῶ 'ς τὸ γιατάκι του καὶ ρουχά-λιζε Πελοπν. (Αἴγ.) Κατέβηκα ἀπὸ τὸ γιατάκι καὶ κοιμή-θηκα στρωματσάδα Ἰθάκ. Πῆρε ἓνα διαουλοκρύωμα, ποὺ τὸν ἔρριξε 'ς τὸ γιατάκι αὐτόθ. Πά' νὰ στρώσω τὸν ἀχερ-ζῶνα μὲ καλοτσιμηθιά, θὰ κάμω καλὸ γιατάτσι (καλο-τσιμηθιά = τὸ φυτὸν Ἑλίχρυσον τὸ ἰταλικόν) Σίκιν. "Εστ' σα τοῦ *γιατάξ* μ' πᾶν 'ς ἓναν ἑλατον Εὔβ. (Στρόπον.) 'Σ τ' ἀμπέλ', 'ς τ' μιγάλ' ἀχλαδιὰ ἔχον στήθ' τοῦ *γιατάξ* μ' γιὰ τὸν καλονκαίρ' Εὔβ. (Ἀκρ.) Πάω γιὰ τὸ γιατάκι μου νὰ πέσω Σίφν. Τραῦ 'ς τὸ γιατ-τάκι σου, μὴν κοιμᾶσαι ἐδῶ! Κῶς Ὑτηδὰ ἡ προβιά εἶναι τὸ γιατ-τάκιμ-μου Κῶς (Καρδάμ.) "Εφκειασι τοῦ *γιατάξ* τ' κι δὲν ἔχ' ἀνάγκ' κα-νένα Θεσσ. (Τσαγκαρ.) Πάω νὰ πέσω 'ς τὸ *ιατάκι* μου Νάξ. (Ἀπύρανθ.) Ἡδιάταξε τίς δοῦλες κ' ἐπῆρα-don 'ς τὸ γιατ-θάκι-don Σύμ. || Ποῦ θὰ πᾶς *γιατάξ* ἀπόψ' κ' μπάρ; (ποῦ θὰ κοιμηθῇς;) Στερελλ. (Ἀχρυ.) || Γνωμ. Σὲ Τουρκικο τρα-πέζι νὰ τρώτε, σὲ γιατάκι νὰ μὴ κοιμηθῇτε! (διὰ τὸ ἐπικίν-δυνον τοῦ πράγματος) Προπ. (Μαρμαρ.) Ἀποῦ τιμπέλ' κι γέροντα θὰ βροῖς καλὸ *γιατάξ* Στερελλ. (Ἀχρυ.) Ἀλλοῦ ἀπ' τοῦ *γιατάξ* μ' δὲν εἶναι καλύτερα Μακεδ. (Δεσκάτ.) || Ἄσμ.

Μὰ σὺ θαρρεῖς πὼς σ' ἤφηκα, μικρό μου, καὶ φοβᾶσαι, μὰ γὼ 'χω μέσα 'ς τὴ γαρδιά γιατάκι καὶ κοιμᾶσαι Κρήτ.

Μέσα 'ς τὴ μέσα γάμαρα, 'ς τὰ σκοτεινὰ γιατάκια, ἐκεῖα τὸν ἐξορίσανε τὰ μαῦρα σου ματάκια αὐτόθ.

Ἐνύχτωσα καὶ βράδυνασα 'ς τὸ ἔρημο σοκάκι, ἔβγα, ψυχὴ μ', καὶ μάσε με, δὲν ἔχ' ἀλλοῦ γιατάκι

Ἡπ. Συνεκδ. ἡ κλινωστρωμένη Ρόδ.: Σήκωσε τὰ γιατ-τάκια.

β) Κρησφύγετον εἰς ἀπόκρημνον καὶ δύσβατον μέρος τῶν ἄρματολῶν καὶ κλεφτῶν ἐπὶ τουρκοκρατίας ἡ καὶ τῶν λη-στῶν κατὰ τοὺς μετέπειτα χρόνους πολλαχ.: Ἐδῶ ἔχ'νε τὸ *γιατάξ* τ'ς (ἐνν. οἱ λησταὶ) Θράκ. (Τσακίλ.) Οὐ καπιτάνιος εἶνι 'ς τοῦ *γιατάξ* τ' Στερελλ. (Περίστ.) || Ἄσμ.

Θέ μου, καὶ τί νὰ γίνηκαν ὅλ' οἱ καπεταναῖοι;

Μαυρίσαν τὰ γιατάκια τους κ' εἶναι χορταριασμένα

Πελοπν. (Ἀρκαδ. κ.ά.)

Κ' οἱ κλέφτες ἐπλακώσανε καὶ τὰ νησιὰ γεμίσαν κ' οἱ Μπαρδουνιώτες πᾶν' κοδά, ποῦ ξέρον τὰ γιατάκια Πελοπν. (Μάν.)

Κι ἀκῶ τὰ δέντρα καὶ βογγοῦν καὶ τίς ὀξυές νὰ σκοῦζουν καὶ τὰ γιατάκια τῶν κλεφτῶν νὰ κλαῖν τὸν καπετάνιο Πελοπν. (Μαντίν.)

Νὰ πάρω δίπλα τὰ βουνά, νὰ περπατήσω λόγγους, νὰ βροῦ λημέρια τῶν κλεφτῶν, παλληκαριῶν γιατάκια Πελοπν. (Λάστ. κ.ά.)

